

PREDGOVOR

PRVOM IZDANJU ENCIKLOPEDIJE JUGOSLAVIJE

Enciklopedija Jugoslavije govori o zemlji u kojoj smo se rodili poslije mnogobrojnih pokoljenja i koju ćemo kao svoju otadžbinu namrijeti onima koji dolaze. U *Enciklopediji Jugoslavije* riječ je o prošlosti naše domovine i našeg jezika, o tragičnim lutanjima vlastite kulturne i političke svijesti po prostorima i vremenima u okviru kojih smo nastali i razvijali se. U *Enciklopediji Jugoslavije* govori se o našoj sadašnjosti i budućnosti, koju stvaramo po cijenu krvavih i sudbonosnih žrtava vlastitom voljom, da bismo rodovima koji će govoriti našim jezikom obezbijedili najneposrednije i najprirodnije pravo: pravo na čovjeka dostojan, slobodan i civiliziran život. U njoj je riječ o svim južnoslovenskim narodima, koji za odbranu vlastitog opstanka, za sigurnost da im se život ne ugasi na udaru okrutnih, neprijateljskih sila, za obrazloženje svoga moralnog i materijalnog lika nisu imali ni od historijskih davnina, a nemaju ni danas, nikakvih drugih odbrambenih sredstava osim vlastite volje koja se, u borbi za slobodu i nezavisnost, nikada nije htjela podrediti sili jačega. Pod stoljetnim nasiljem tuđinskih oligarhija i carstava, južnoslovenska pokoljenja, nošena trajnom vjerom u pobjedu, ginula su bez predaha, ne klonuvši ni trenutka. I kad se činilo da je uništena i posljednja težnja za integracijom južnoslovenskih naroda, na tragičnom polju naše prošlosti od Alpa do Egejskog mora i od Jadrana do Dunava, mnogobrojne, na prvi pogled stihijske čestice slijevale su se same u jedinstven tok historijskog zbivanja, koje protiče i danas kao bujica po mnogo dubljim zakonima, jedinstvenije i elementarnije nego što se pričinja sitnim svijestima, koje u svojoj pasatističkoj opsjednutosti posvećuju pažnju odudarnim sitnicama sporednog značenja.

Umirući pod kopitom stranih osvajača, u zulumu vojski i ratova, uz sveudiljni zveket oružja, u fantastičnoj kosturnici naše narodne prošlosti, samo najrazvijenije svijesti, samo vidovite oči rapsoda mogle su, jednim jednim sveobuhvatnim pogledom, objasniti svu logičnu sveukupnost historijskih, kulturnih i političkih zbivanja, koja nas i danas dovode do slivanja u jedan jedinstven tok. Ovaj osnovni motiv naše historije, provjeren iskustvom tragičnih vjekova, objasnio se za posljednja dva svjetska rata svakom našem čovjeku. Politička i kulturna spoznaja da spas južnoslovenskih naroda leži u demokratskoj pobuni protivu tuđinskog nasilja razvila se do masovne pučke svijesti, koja se pod Titovim barjakom pretvorila u punu političku pobjedu.

Na temelju pobjedonosne, narodne, socijalističke revolucije južnoslovenski narodi oslobodili su se ne samo stranog političkog nasilja, nego i vlastitog i tuđinskog klasnog podjarmljenja; široke narodne mase odlučuju o svojoj sudbini, o svojoj privrednoj i kulturnoj djelatnosti. Nikada u svojoj prošlosti južnoslovenski narodi nisu imali tolike mogućnosti da razvijaju svoju vlastitu kulturu i civilizaciju kao što je imaju nakon pobjede naše revolucije.

Od koljena do koljena namirala su se kod nas svjedočanstva o kulturnoj svijesti naših pokoljenja, a palucanje tih žiža bilo je najvećom utjehom za dugotrajnog, krvavog historijskog bdjenja. Naša zemlja, po cijenu velikih žrtava, već stoljećima dosljedno i postojano hoće da svim sredstvima savlada svoju zaostalost, u koju ju je survao vjhor historije. Nijesu li očit dokaz za tu tvrdnju legije pjesnika, slikara, kipara, učenjaka i boraca, koji su, trajno osluškujući riku topova po cijelom našem zemljištu, stvarali temelje žive i bujne civilizacije ne samo kod nas u zemlji, nego dajući na stotine stvaralaca i inicijatora kulturnog rada i obližnjim zemljama?

Govoreći o svojoj zemlji, *Enciklopedija Jugoslavije* želi da bude odraz kulture i civilizacije svih južnoslovenskih naroda. Ona će trajno osvjetljavati čitav reljef našega kroz vjekove razbijenog torza na periferiji jakih političkih i kulturnih centara, koji su neprekidno i svijesno djelovali na sistematskom razjedinjavanju naših naroda.

U prikupljanju građe za produbljenje društvene i kulturne svijesti izvršeni su golemi pojedinačni naponi i sakupljena je impozantna količina podataka. Nadahnuti život tim individualnim naporima, oduhoviti ove slavne dokumente pozitivnom masovnom kulturnom sviješću, dići

zavjesu nad mrakom stoljeća, obasjati dugotrajni noćno našeg života punom rasvjetom — to je osnovni poziv *Enciklopedije Jugoslavije*, koja je pokrenuta da bude podsjetnikom historijskih iskustava, a istodobno i putokazom za budućnost. Enciklopedija će povezati napore prošlih pokoljenja s današnjim nastojanjima na stvaranju uslova za nesmetani razvitak svih naših stvaralačkih snaga.

U našoj historiji možemo se ponositi cijelim nizom pozitivnih činjenica: od serija ustanaka za nacionalno i socijalno oslobođenje, od Koruške konverzije do borbe za narodni jezik u crkvi i državi; od makedonskih, srpskih, hrvatskih i crnogorskih borbi do bogumila i uskoka; od srpskog ustanka do narodne poezije i Dubrovnika, od stvaranja suverenih država u devetnaestom i do borbe za ujedinjenje u dvadesetom stoljeću. Ponosimo se našom Republikom Duha, koja nas je kao svijetao oblak nad tminom robovanja dovela do slobodne socijalističke zemlje, u kojoj južnoslovenski narodi danas nesmetano izgrađuju svoju vlastitu kulturu i civilizaciju.

Bez potrebnih dugogodišnjih predradnji *Enciklopedija Jugoslavije* ne može obaviti posao za koji su potrebna pokoljenja predanih i nadarenih kulturnih radnika. Sistematskim rasporedom građe, na temelju provjerenih podataka, Enciklopedija će, kao vrelo informacija, djelovati sugestivno pri razmatranju cjelokupne kulturne i političke južnoslovenske problematike. U nastojanju da dade naučno egzaktan prikaz kulturnog, političkog i ekonomskog života kod nas, Enciklopedija ne želi da bude retorički integralna, ali ne će da bude ni konzervativno partikularistička, naročito ne u onim oblastima gdje su ti partikularizmi u protuslovlju s interesima cjeline i naučnom istinom.

REDAKCIJA ENCIKLOPEDIJE JUGOSLAVIJE